

**Pohjois-Karjalan
Älykkäät kylät -hanke**

Elävät kehittyvät kylät

POHJOIS-KARJALAN ÄLYKKÄÄT KYLÄT

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Elinvoimakeskus

Euroopan unionin
osarahoittama

Ihmisten kokoisille ideoille!

Sisältö

1.	Tilannekuva	5
1.1	Ulkoiset muutosvoimat.....	5
1.2	Kohderyhmät ja sidosryhmät.....	6
1.3	Menestystekijät	6
2.	Tulevaisuuskuvan luominen.....	8
2.1	Toiminta-ajatus ja visio.....	8
2.2	Tulevaisuuskuva vuonna 2040.....	8
2.3	Strategisten tavoitteiden valinta.....	9
3.	Toimeenpanon suunnittelu	11

1.

Tilannekuva

1.1 Ulkoiset muutosvoimat

Pohjois-Karjalassa on paljon kyliä, joissa kylätoiminta ja yhteisöllisyys elää voimakkaana. Kyliltä löytyy kehittämistä ja jokaisella kylällä on omat vahvuutensa sekä ominaispiirteensä. Monipuolisen yhdistystoiminnan ja vahvan talkookulttuurin ansiosta Pohjois-Karjalasta löytyy vielä paljon eläviä ja kehittyviä kyliä.

Väestön väheneminen ja ikääntyminen ravastelee maaseutua. Pohjois-Karjalan vapaaehtoistoiminta on murroksessa ja yhdistystoimijat joutuvat pohtimaan toimintansa kehittämistä muuttuvissa tilanteissa.

Pohjois-Karjalan Älykkäät kylät -hankkeessa on tutustuttu vapaaehtoistoimin-

nan muutokseen asiantuntijoiden johdolla ja mietitty keinoja, joilla yhdistystoimijat voisivat vastata nykyajan haasteisiin. Hankkeessa on haettu tutkimustietoa maaseudun muutoksista sekä selvitetty, kuinka eri ikäryhmät ja eri kieli- ja kulttuuritaustoista tulevat ihmiset saadaan mukaan

Älykäästä sopeutumista ja kehittymistä voidaan hyödyntää kylä- ja yhdistystoiminnassa. Älykäs yhdistys havaitsee ja reagoi muutokseen ympäristössään säilyttäen samalla toimintakykynsä ja aktiiviset toimijat. Älykkäät yhdistykset eivät vain reagoi muutokseen vaan myös ennakoivat niitä ja valmistautuvat tuleviin haasteisiin ja kehittämismahdollisuuksiin.

Elävien kehittyvien kylien SWOT-analyysi

Vahvuudet

- Vahva yhteisöllisyys
- Talkootyön vahva perinne
- Kyläläisiä yhdistävät kokoontumispaikat
- Toimijoiden vahva paikallistuntemus
- Naapuriapu
- Paljon eläkeikäisiä, sitoutuneita toimijoita

Heikkoudet

- Sitoutuneiden yhdistystoimijoiden määrä vähenee
- Toiminta on yksittäisten ihmisten varassa
- Digitaalisuuden hyödyntämiseen ei ole riittäviä resursseja
- Vaihtelut verkkoyhteyksien toiminnassa

Uhat

- Palveluiden väheneminen tai loppuminen
- Talojen jääminen tyhjilleen; muuttajat eivät välttämättä saa pankkilainaa
- Yhdistystoimijoiden ja talkooaktiivien väsyminen
- Kokoontumispaikkojen rappeutuminen; mm. sähkön hinta haastaa kylätalojen ylläpitoa

Mahdollisuudet

- Yhteisöllisyyden uusi kaipuu
- Kyläturvallisuus voimavaraksi
- Kylätoiminnan merkityksen huomaaminen kriisitilanteissa
- Digitaalisuuden ja uusien toimintamenetelmien hyödyntäminen kylätoiminnassa
- Monipaikkaisten tuomat mahdollisuudet

1.2 Kohderyhmät ja sidosryhmät

Pohjois-Karjalan Elävät, kehittyvät Kylät muodostavat monimuotoisen ja laaja-alaisen verkoston, jossa on yhdistyksiä niin pieniltä kyliltä kuin taajamista ja entisistä kuntakeskuksista. Yhdistykset sijaitsevat eri puolilla Pohjois-Karjalaa: osa pienissä kylissä, osa taajamissa tai entisten kuntataajamien alueella. Kuntaliitosten myötä entisten pitäjien yhdistykset ovat kasvaneet merkittäviksi paikallisiksi toimijoiksi.

Monilla pienillä kylillä väestö on ikääntynyt ja yhdistystoiminta nojaa pitkälti eläkeikäisiin aktiivisiin toimijoihin. Yleensä yhdistyksissä on pieni joukko, joka on erittäin sitoutunut ja motivoitunut toimintaan. Osa yhdistyksistä on saanut hyvin myös nuoria toimijoita mukana.

Kyläyhdistysten lisäksi kylillä toimii mm. urheiluseuroja, kehittämissyhdistyksiä, metsästysseuroja, kotiseutuyhdistyksiä, teatteriyhdistyksiä ja MLL:n paikallisyhdistyksiä. Kyliä elävöittävät myös monet muut yhdistystoimijat kuten 4H, partio ja seurakunta.

Jokaisella yhdistyksellä on omat vahvuutensa, mutta myös haasteensa, jotka vaikuttavat niiden toimintaan ja kehittämismahdollisuuksiin.

Elävien kehittyvien kylien SWOT-analyysi

1.3 Menestystekijät

Kylät ja yhdistykset maaseudun elinvoiman ylläpitäjinä

Pienissä kylissä palvelut ovat usein vähäisiä tai puuttuvat kokonaan. Kylä pysyy kuitenkin elävänä esimerkiksi kyläyhdistyksen tai metsästysseuran kautta, koska yhdistykset järjestävät tapahtumia ja ylläpitävät yhteisöllisyyttä.

Entisten kirkonkyläalueilla palvelutarjonta on laajempi: kyliltä löytyy esimerkiksi kauppa, kahvila, koulu ja päiväkotit. Kaupunkien ja kuntakeskusten läheisyydessä sijaitsevilla kylillä on enemmän palveluita, ja ne houkuttelevat lapsiperheitä muuttamaan kylille myös kaupungin läheisyyden vuoksi.

Palveluiden vähenemisen myötä kyläyhdistysten tuottamat palvelut ovat nousseet entistä tärkeämmiksi. Yhdistyksen järjestämät tapahtumat luovat tärkeää yhteisöllistä toimintaa ja esimerkiksi osuuskuntien tuottamat palvelut ovat elintärkeitä.

Monet kyläyhdistykset tekevät myös tärkeää työtä uusien palvelutarjoajien löytämiseksi ja markkinoivat oman kylän palveluita aktiivisesti. Yhdistysten ja yrittäjien yhteistyö luo vahvan pohjan kylän elävänä säilymiseen.

Pohjois-Karjalan elävillä kylillä toimii mm. kesäteattereita, kesäkahvioita, tanssilavoja, museoita ja kirpputoreja. Elävyyttä tuovat erilaiset yhdistysten järjestämät kylätapahtumat ja urheilutapahtumat. Tapahtumat ovat yhdistyksille myös tärkeä varainhankinnan muoto. Yhdistysten ylläpitämät kokoontumispaikat mahdollistavat mm. kansalaisopiston ryhmien kokoontumiset. Monilla kylillä myös yhdistykset järjestävät liikuntahetkiä, joukkuepeili-iltoja ja muita säännöllisiä kokoontumisia.

Toiminnan aktiivisuus ja haasteet

Yhdistystoiminta on usein keskittynyt pienelle joukolle, ja uusien toimijoiden mukaan saaminen on ollut vaikeaa. Nuorempien sukupolvien osallistaminen ja sitouttaminen yhdistystoimintaan on keskeinen kehittämiskohde. Toimijat ovat usein ikääntyneitä ja osa heistä kokee väsymystä. Silti kylätoiminta on monilla alueilla edelleen aktiivista ja kehittämishaluista.

Kyliltä löytyy monenlaisia palveluita, mutta niiden markkinointiin ei aina löydy aikaa tai riittävää osaamista. Digitaalisuuden lisäämiseen tarvittaisiin useissa yhdistyksissä apua ja koulutusta.

Toiminnan uudistamiseen ja tilojen monikäyttöisyyteen kaivataan myös uusia ratkaisuja. Tilojen muuttaminen etätyötiloiksi tai omatoimiliikuntapaikoiksi kaipaisi lukitusjärjestelmien uudistamista ja sähköisten varausjärjestelmien käyttöönottoa.

Suurissa kyläpäivissä etsittiin ratkaisuja uusien mukaan saamiseen Osana yhteistä ratkaisua Oy:n ratkaisukeskeinen valmentaja Lari Karreisen ja osallisuusasiantuntija Maia Fandin johdolla. Pohjois-Karjalan Älykkäät kylät poimivat tärkeimmäksi vinkeiksi:

1. Tee houkuttelevaksi

Vapaaehtoistoiminta kilpailee ajankäytöstä muiden harrastusten kanssa. Siksi talkootyökin tulee tehdä entistä houkuttelevammaksi ja helpommin lähestyttäväksi. Tässä auttaa positiivinen viestintä ja tunnetta herättävät kuvat. Kerro myös, miksi työ on tärkeä. ”Jos haluat pyytää käsiä, on ensin kosketettava sydämiä” – John C Maxwell

2. ”Ei heti naimisiin”

Kun haluat uusia mukaan, kerro tehtäväkuvauksessa ”mitä pitää tehdä, paljonko se vie aikaa ja mitä perehdytystä tarjotaan. Huolehdi, että uudelle ihmiselle ei aseteta liikaa velvoitteita vaan toimintaan pääsee tutustumaan pienelläkin ajankäytöllä

3. Pilko tehtäviä

Lyhyet tehtävät kiinnostavat ja jokaisella on omat kiinnostuksen kohteet, johon aikaa ollaan valmiita käyttämään. Voisiko työtehtäviä jakaa niin, että yhdistyksessä olisi markkinointivastaava, cateringvastaava, kylätaloyhteyshenkilö, liikuntavastaava? Tai voisiko asioita tehdä tiimeinä (perhetapahtumatiimi, liikuntatiimi, vir-

kistystoimikunta)? Kaikki kylät ovat erilaisia, joten mieti mitä juuri sinun kyläsi kaipaa.

4. Kaikki mukaan!

Huomioi eri kieli- ja kulttuuritaustat: monissa yhdistyksissä kaivataan uusia ihmisiä, maahan muuttaneet puolestaan voi olla yksinäistä ja haastavaa löytää tekemistä uudessa kotimaassa. Etsi sitä mikä yhdistää, ei sitä mikä erottaa. Viesti selkeästi ja kiinnitä huomiota tunnelmaan. Luo mielikuva, että kaikki ovat aidosti tervetulleita mukaan. Käytä selkeää kieltä ja hyödynnä tarvittaessa käännösohjelmia.

5. Monikanavaisuus ja toisto

Kuinka uusi ihminen saadaan mukaan talkoisiin? Henkilökohtainen kutsu on usein paras. Ilmoitustauluja seuraa moni, mutta roskakatoksella käyvät kaikki, joten voisiko ilmoituksen viedä myös sinne? Viesti positiivisesti ja informatiivisesti myös somekanavissa ja kylän WhatsApp-ryhmissä.

Lisää Pohjois-Karjalan Älykkäiden kylälienen koulutusten materiaalia löydät [Keski-Karjalan Jetinan sivustolta](#).

2.

Tulevaisuuskuvan luominen

2.1 Toiminta-ajatus ja visio

Väestön väheneminen ja ikärakenteen muutos edellyttävät uudenlaista ajattelua ja toimintamalleja. Palveluiden väheneminen haastaa kylien elinvoimaisuutta. Tarvitaan Älykästä sopeutumista ja uusia innovatiivisia ideoita.

Kylät ja yhdistykset tekevät merkittävää työtä yhteisöllisyyden ja kylien elävöittämisen eteen. Tämä yhteisöllinen perusta yhdistää kaikkia mukana olevia toimijoita. Osa kylistä on lisäksi kehittänyt alueitaan aktiivisesti esimerkiksi rakentamalla liikuntapaikkoja, kehittämällä kylätaloja ja parantamalla paikallisia palveluita.

Kylätoiminta tarvitsee kuitenkin jatkuvaa uudistumista ja kykyä sopeutua muuttuviin olosuhteisiin. Asiantuntijapuheenvuorot ja vertaistuki tarjoavat mahdollisuuden saada uusia näkökulmia ja kehittää toimintaa entistä vaikuttavammaksi

Yhdistysten toiveiden pohjalta visio sisältää markkinoinnin kehittämistä, toimijoiden jaksamisen tukemista, sukupolvenvaihdon hallintaa ja tekoälyn hyödyntämistä.

2.2 Tulevaisuuskuva vuonna 2040

Pohjois-Karjalan Älykkäät kylät halusi tuoda tulevaisuusajattelua tutuksi yhdistystoimijoille. Suuressa kyläpäivässä tutustuttiin tulevaisuusajatteluun osallisuusasiantuntija Maia Fandin johdolla ja lähdettiin aikamatkalle vuoteen 2040.

Tulevaisuuskuva: Elävät, kehittyvät kylät

Vuonna 2040 Pohjois-Karjalan kylät ovat elinvoimaisia, yhteisöllisiä ja älykkäästi toimivia kokonaisuuksia, joissa asukkaat eri ikäryhmistä ja taustoista osallistuvat aktiivisesti kylien kehittämiseen. Kylät ovat paikkoja, joissa yhdistyvät perinteet ja uudet innovaatiot, ja joissa arki on sujuvaa, turvallista ja merkityksellistä.

Keskeiset piirteet tulevaisuuden kylissä:

- **Vahva yhteisöllisyys:** Kylissä toimii monimuotoinen joukko yhdistyksiä ja yhteisöjä, jotka tekevät yhteistyötä ja jakavat resursseja. Vapaaehtoistoiminta on uudistunut ja houkuttelee eri-ikäisiä ja eri taustoista tulevia ihmisiä mukaan. Yhteisöllisyys lisää myös turvaa muuttuvissa tilanteissa.

- **Älykkäät ratkaisut:** Kylät hyödyntävät digitaalisia työkaluja ja alustoja palveluiden tuottamiseen, viestintään ja markkinointiin. Esimerkiksi kylien palvelut ovat löydettävissä helposti verkosta, ja yhteismarkkinointi tuo näkyvyyttä koko alueelle.
- **Monipuoliset palvelut:** Kylissä on kehitetty paikallisia palveluita, kuten lähiruokaa, kulttuuritapahtumia, harrastusmahdollisuuksia ja yhteisöllisiä tiloja. Palvelut vastaavat eri kohderyhmien tarpeisiin, kuten lapsiperheiden, nuorten, ikäihmisten ja kausiasukkaiden.
- **Vetovoimaiset elinympäristöt:** Kylät ovat houkuttelevia asuinpaikkoja, joissa yhdistyvät luonnonläheisyys, turvallisuus ja aktiivinen elämäntapa. Kylien imago on vahvistunut, ja ne tunnetaan elävistä yhteisöistä ja omaleimaisista vahvuuksistaan. Maaseutua arvostetaan ja kylät viestivät toiminnastaan ylpeästi.
- **Kestävä kehitys:** Kylät toimivat ekologisesti ja taloudellisesti kestävällä tavalla. Paikalliset resurssit hyödynnetään viisaasti, ja kylät osallistuvat ilmastotalkoihin esimerkiksi energiaratkaisujen ja kiertotalouden keinoin.

Tulevaisuuskuvan tavoite on toimia strategian suunnannäyttäjänä ja innostaa kylätoimijoita, kuntia ja sidosryhmiä yhteiseen kehittämiseen. Se antaa konkreettisen vision siitä, millaista kyläelämää Pohjois-Karjalassa halutaan rakentaa – elävää, osallistavaa ja älykästä.

2.3 Strategisten tavoitteiden valinta

Älykkäät ratkaisut: Älykäs kylä -rahoitusten avulla voidaan kokeilla uusia toimintamalleja ja lisätä kylien vetovoimaa. Strategian menestys edellyttää kykyä uudistua, verkostoitua ja hyödyntää kylien omia vahvuuksia.

Strategiset tavoitteet ohjaavat Älykkäät kylät -teeman kehittämistyötä ja vastaavat kylien ja yhdistysten esiin nostamiin tarpeisiin. Kyliltä nousseiden toiveiden perusteella on nostettu seuraavia strategisia tavoitteita, jotka muodostavat myös pohjan Älykäs Kylä- rahoitukselle: Tämä taulukko kokoaa yhteen keskeiset teemat ja konkreettiset toimenpiteet, joita Älykäs Kylä -rahoituksella pyritään edistämään. Taulukko toimii strategian tukena ja auttaa kylätoimijoita ja yhdistyksiä suunnittelemaan hankkeita, jotka vahvistavat kylien elinvoimaa, digitaalisuutta ja yhteistyötä.

Älykäs kylä -strategian toimenpiteet

Kyliä vahvuuksien tunnistaminen ja kylien parempi markkinointi ja näkyvyys	<ul style="list-style-type: none">• Markkinointikampanjat sosiaalisessa mediassa• Kylien tarinallistaminen ja brändäys• Palvelukartat	<ul style="list-style-type: none">• Kotisivut• Viestintäsunnitelmat, asuinpaikojen markkinointi
Uusien toimintamenetelmien löytäminen ja digitaalisuuden hyödyntäminen	<ul style="list-style-type: none">• Verkkokoulutusten järjestäminen• Etäpalveluiden käyttöönotto• Digitaalisuuden hyödyntäminen yhdistystoiminnassa	<ul style="list-style-type: none">• Yhteisten digialustojen kehittäminen• Kotisivut
Uudenlaisten palvelujen syntyminen ja nykyisten kehittäminen	<ul style="list-style-type: none">• Kyläkuljetuspalveluiden pilotointi• Palvelujen digitalisointi	<ul style="list-style-type: none">• Yhteisöllisten palvelupisteiden perustaminen
Uusien kohderyhmien tavoittaminen (monipaikkaiset, nuoret, maahanmuuttajat)	<ul style="list-style-type: none">• Kohdennetut tapahtumat nuoremille kohderyhmille ja monipaikkaisille• Monikielinen viestintä• Nuorisoprojektien käynnistäminen	<ul style="list-style-type: none">• Tuetut sukupolven vaihdokset ja yhdistystoiminnan uudistaminen• Asiantuntijapalvelut yhdistystoiminnan uudistamisessa
Yhdistysten varainhankinnan lisääminen	<ul style="list-style-type: none">• Sponsorointimallien kehittäminen• Tapahtumatuottojen lisääminen• Verkkokaupat	<ul style="list-style-type: none">• Varainhankinnan koulutus ja verkvarainhankinnan tuotteistaminen mm. matkailupalvelut
Kylätalojen ja kokoontumispaikkojen nykyaikaistaminen, käytön monipuolistaminen ja vuokraustoiminnan tehostaminen	<ul style="list-style-type: none">• Tilojen modernisointi uusille käyttäjäryhmille• Sähköisen varausjärjestelmän käyttöönotto	<ul style="list-style-type: none">• Etätyötilojen luominen kylätaloihin
Turvallisuuden parantaminen ja varautuminen	<ul style="list-style-type: none">• Kyläturvallisuussuunnitelmien laatiminen• Varautumiskoulutusten järjestäminen	<ul style="list-style-type: none">• Yhteistyö viranomaisten kanssa• Kylätalojen varautumiseen liittyvät hankinnat
Kansalliseen ja kansainvälinen verkostoituminen ja yhdistysten välisen yhteistyön lisääminen	<ul style="list-style-type: none">• Kyläverkostojen perustaminen• Yhteiset hankkeet eri kylien välillä	<ul style="list-style-type: none">• Kansainväliset vaihto-ohjelmat ja kumppanuudet

3.

Toimeenpanon suunnittelu

Toimeenpanon vaiheet, vastuut ja aikataulut:

- Kylien aktivointi hankkeeseen ja kartoituskyselyt, syksy 2024
- Kylien vahvuuksien tunnistaminen ja yhdistysesittelyt, vuosi 2025
- Kehittämistoiveiden työstäminen, koulutusten järjestäminen ja vertaistukitaapaamiset, vuosi 2025
- Älykäs kylä -rahoitusten esittely, markkinointi ja neuvonta, vuosi 2026–2027
- Kylien kehittyminen Älykäs kylä -rahoitusten, koulutusten ja vertaistuen avulla, 2026–2027

Toimeenpanossa tarvittavat resurssit

- Älykäs kylä -rahoitus
- Kyläkehittäjien työpanos

4.

Toimeenpanon seuranta ja arviointi

- Aktivointitilaisuuksiin osallistuneiden määrä
- Älykäs kylä -hankkeiden määrä
- Kylätoimijoiden palautteet

Kyseessä on aktivointihanke, jossa yhdistystoimijat saavat koulutusta, vertaistukea ja sparrausta älykkääseen yhdistystoimintaan. Osa tuloksista on nähtävissä vasta hankkeen päättymisen jälkeen.

